

27.5.2016 / Luonan viestintä

OHJE MEDIAN EDUSTAJILLE

Toimittajien, valokuvaajien ja dokumentaristien työskentely vastaanottokeskuksissa

Turvapaikanhaku on yhteiskunnallisesti vaikuttava asia. Medialla on keskeinen rooli siinä, miten turvapaikanhakijoihin suhtaudutaan yhteiskunnassa ja miten heitä kohdellaan. Tiedotusvälineiden pyrkimys totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen ja aiheiden käsittelyn tasapaino ovat erityisen tärkeitä tilanteessa, jossa sensaatiohakuinen uutisointi voi vaikeuttaa turvapaikanhakijoiden, vastaanottokeskuksessa työskentelevän henkilökunnan sekä vapaaehtoisten tilannetta tai jopa vaarantaa heidän turvallisuutensa.

Turvapaikanhakijoita haastatellessa ja kuvatessa tulee käyttää erityistä harkintaa. Moni turvapaikanhakija on paennut sotaan tai vainoa ja tarvitsee tukea ja turvaa. Pitkän ja usein traumaattisen matkan jälkeen henkilön harkintakyky haastattelun antamiseen voi olla vaillinainen, ja mediassa julkaistu kuva ja haastattelu voivat olla hänelle turvallisuusriskejä. Turvapaikanhakijan henkilöllisyyden paljastamisessa on huomioitava, että osa turvapaikanhakijoista palaa takaisin kotimaahansa, mahdollisesti hyvinkin pian. Turvapaikanhakijan kotimaahan jääneet sukulaiset voivat joutua vaikeuksiin henkilön antaman haastattelun vuoksi.

Ohjeiden tarkoituksena on turvata turvapaikanhakijoiden yksityisyys, inhimillinen ja ihmisoikeuksia kunnioittava kohtelu unohtamatta kuitenkin suuren yleisön oikeutta saada tietoa turvapaikanhakijoihin liittyvistä asioista. Ohjeen tavoitteena on auttaa toimittajia, kuvaajia ja dokumentaristeja heidän työtehtäviensä hoidossa.

Periaatteet

- Turvapaikanhakijan identiteettiä tai hänen asioitaan ei saa paljastaa, ellei hän nimenomaisesti anna siihen lupaa.
- Julkaistu haastattelu tai kuva ei saa muodostaa turvallisuusriskiä turvapaikanhakijalle tai vaarantaa hänen turvapaikkahakemustaan.
- Toimittajan on pyrittävä arvioimaan turvapaikanhakijan tilanne ja suojeltava lähdeään (turvapaikanhakijaa ja hänen läheisiään): turvapaikanhakijan oma kyky arvioida haastattelusta mahdollisesti aiheutuvaa vaaraa voi haastattelutilanteessa olla vaillinainen.
- Toimittajan on pyrittävä asianmukaiseen raportointiin, oikean terminologian käyttämiseen sekä asian mahdollisimman monipuoliseen käsittelyyn.
- Luonan viestintä auttaa mahdollisuuksiensa mukaan toimittajia sopivan haastateltavan löytämisessä. Toimittajan on käytettävä myös omaa harkintaansa kysyessään lupaa haastattelun julkaisemiseen.
- Median tulisi pyrkiä toimimaan vastaanottokeskuksessa siten, että vaikutukset asiakaspalveluun ja henkilökunnan tai vapaaehtoisten toimintaan ovat mahdollisimman vähäisiä.

- Luonan vastaanottokeskusten mediasuhteista vastaa Luona Oy:n viestintäjohtaja, joka hoitaa mediayhteydet ja järjestää mahdolliset haastattelut.
- Luonan nimetyt avainhenkilöt voivat antaa haastatteluja liittyen turvallisuusasioihin, vastaanottokeskusten tilanteeseen, terveydenhuoltoon, kiinteistöihin sekä oleskeluluvan saaneiden kotouttamiseen
- Luonan yhtiötason asioita kommentoi Luona Oy:n toimitusjohtaja.
- Vastaanottokeskuksen työntekijöiden tai vapaaehtoisten haastatteluista tulee sopia viestintäjohtajan kanssa.
- Toimittaja ja kuvaaja sitoutuvat noudattamaan Journalistin ohjeita työskennellessään turvapaikanhakijoiden vastaanottoyksiköissä.
- Turvapaikanhakijaa pitää kohdella kunnioittavasti, inhimillisesti ja totuudenmukaisesti.

Turvapaikanhakijoiden haastattelu ja kuvaaminen vastaanottokeskuksessa

- Toimittajan on varmistettava, että turvapaikanhakija ymmärtää puhuvansa toimittajan kanssa.
- Tulkin käyttö on suositeltavaa, jos yhteistä kieltä ei ole.
- Turvapaikanhakija ei välttämättä tunne mediaan liittyviä yksityiskohtia. Toimittajan on pyrittävä kertomaan, miten turvapaikanhakijan tarinaa ja kuvia käytetään mediassa tai että mahdollisesti niitä ei käytetä lainkaan.
- Turvapaikanhakijalta on pyydettävä lupa haastatteluun ja varmistettava saako nimen julkaista.
- Turvapaikanhakijaa voi kuvata ainoastaan hänen omalla luvallaan. Toimittajan ja kuvaajan on pyrittävä kertomaan, miten turvapaikanhakijan kuvia käytetään mediassa ja myös se, että mahdollisesti niitä ei käytetä lainkaan.
- Alaikäisten turvapaikanhakijoiden kuvaamiseen tarvitaan huoltajan lupa.
- Turvapaikanhakijalta on kysyttävä, voiko hänen nimensä julkaista (kokonaan tai osittain) kuvan julkaisemisen yhteydessä.

LIITE: Turvapaikanhakijoihin liittyvä sanasto

Turvapaikanhakija: henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta ja jonka asian käsittely on vielä kesken. Turvapaikanhakija saa pakolaisaseman, jos hänelle myönnetään turvapaikka.

Pakolainen: ulkomaalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Suomen ulkomaalaislaissa pakolaisella tarkoitetaan ainoastaan henkilöä, joka on saanut Geneven pakolaissopimuksessa määritellyn turvapaikan eli pakolaisstatuksen. Yleiskielessä pakolaisilla viitataan usein kaikkiin niihin, joilla on suojeluperusteinen oleskelulupa.

Kiintiöpakolainen: henkilö, jolla on YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n myöntämä pakolaisen asema ja hän saapuu maahan valtion määrittelemän pakolaiskiintiön puitteissa. Suomen valtio määrittää vuosittain pakolaiskiintiön, joka on ollut viime vuosina 750-1050 henkilöä. Kiintiöpakolaiset tulevat usein pakolaisleireiltä.

Ulkomaalainen: henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.

Maahanmuuttaja/maastamuuttaja: yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä.

Siirtolainen: henkilö, joka muuttaa maasta toiseen esimerkiksi työn vuoksi.

Paluumuuttaja: ulkosuomalainen, joka palaa Suomeen. Suomessa käsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin. Heitä ovat esimerkiksi inkerinsuomalaiset, joilla on suomalainen syntyperä.

Järjestelykeskus: ensivaiheen vastaanottoyksikkö, jossa rekisteröidään turvapaikanhakijoita. Rekisteröinnin jälkeen turvapaikanhakijat siirtyvät vastaanottokeskuksiin tai tilapäisiin majoitusyksiköihin.

Vastaanottokeskus: paikka, johon kansainvälistä suojelua hakevat ja tilapäistä suojelua saavat majoitetaan, ja joka järjestää heidän vastaanottopalvelunsa, jotka on määritelty yhdessä Maahanmuuttoviraston kanssa. Tila, joka on turvapaikanhakijoiden vakituinen asuinpaikka.

Vastaanottoyksikkö: yläkäsite kaikille tiloille, joissa turvapaikanhakijoita majoitetaan. Vastaanottoyksiköllä tarkoitetaan esimerkiksi vastaanottokeskuksia ja tilapäisiä majoitusyksiköitä.

Turvapaikka: oleskelulupa, joka annetaan ulkomaalaiselle turvapaikkamenettelyssä pakolaisaseman perusteella. Turvapaikanhakija voi saada oleskeluluvan myös toissijaisen suojelun perusteella. Toissijainen suojelu liittyy vakavaan haittaan, joka johtuu jostain muusta syystä.

Ohjeissa ja sanaston laatimisessa on käytetty seuraavia lähteitä: UNHCR, Maahanmuuttovirasto, Suomen Journalistiliitto, Britannian Journalistiliitto (NUJ)

<http://www.unhcr.ie/images/uploads/pictures/pdf/reportingonrefugees.pdf>